

ב"ה

פרשת נח

וימת תרח בחרן

מהר"מ מרוטונבורג לא הקביל פני אביו

וימת תרח בחרן" - מפרש רש"י: "לאחר שיצא אברם מחרן", ושואל: "ולמה הקדים הכתוב מיתתו של תרח ליציאתו של אברם", הרי "עדיין נשארו משנותיו הרבה" (כפי שרש"י מבאר החשבון, שכשאברם יצא מחרן, היה תרח בן 145 שנה, ותרח מת בן 205 שנה)?

ומביא רש"י שני תירוצים: (א) "שלא יהא הדבר מפורסם לכל ויאמרו לא קיים אברם את כבוד אביו שהניחו זקן והלך לו, לפיכך קראו הכתוב מת". (ב) "ועוד¹ שהרשעים אף בחייהם קרויים מתים".

...בפשטות, ב' התירוצים ברש"י מתרצים את הקושיא "ולמה הקדים הכתוב כו", אבל אינם מבארים, היתכן ש"לא קיים אברם את כבוד אביו כו"?

...ויש לפרש, ששני הפירושים אינם רק תירוצים על השאלה "למה הקדים הכתוב כו", אלא הם גם מבארים הטעם ש"לא קיים אברם את כבוד אביו כו", ועל פי זה יתורצו כל הקושיות הנזכרות, כדלהלן.

¹ כגירסת הרמב"ן שם.

יש מחלוקת הפוסקים, האם מחוייבים בכיבוד אב כשהאב הוא רשע: הרמב"ם² סובר שמחוייב בכבוד אביו "אפילו היה אביו רשע" (חוץ ממסית ומדיח, שאז ישנו הציווי "לא³ תחמול ולא תכסה עליו"⁴). והטור⁵ סובר, שבאביו רשע, כל זמן שלא עשה תשובה, אינו חייב בכבודו.

ועל פי זה יש לבאר, שמה שכתב רש"י "שהרשעים אף בחייהם קרויים מתים", הרי זה תירוץ גם על כך ש"הניחו זקן כו" – על פי שיטת הטור, שכיון שתרח היה רשע, לא היה אברם מחוייב בכבודו.

וזהו כוונת רש"י במה שכתוב "שהרשעים אף בחייהם קרויים מתים": (א) לכן נאמר "וימת תרח". (ב) ולכן "הניחו זקן כו", שכיון שאינו "עושה מעשה עמך"⁶, אין מחוייבים בכבודם, כיון ש"קרויים מתים".

...תירוץ זה הוא לשיטת ה'טור'. אבל לשיטת הרמב"ם שחייבים גם בכבודו של "אביו רשע", הרי זה ש"הרשעים כו' קרויים מתים" אינו תירוץ,

וכמו שכתב ה'בית חדש' שם, ראייה לדעת הרמב"ם, ממה שכתוב ב'בראשית רבה'⁷ שיאמרו לא קיים אברם את כיבוד אביו כו', והרי תרח רשע היה, ובעל כרחך דבכל ענין חייב בכבודו – לדיעה זו מביא רש"י את התירוץ הראשון.

...ויובן בהקדים האיבעיא בגמרא⁸: "בנו והוא רבו, מהו לעמוד מפני אביו", וזהו "בעייתא דלא איפשיטא". בנוגע להלכה, יש בזה מחלוקת הפוסקים: הרמב"ם⁹ סובר ש"אין האב עומד מפני הבן, אבל הבן עומד מפני אביו"¹⁰. והרא"ש¹¹ סובר "ויעמדו זה מפני זה", ומביא: "אמרו עליו על ר"מ מרוטונבורג, שמיום שעלה לגדולה, לא הקביל פני אביו ולא רצה שאביו יבוא אליו".

²הל' ממרים פ"ו הי"א.

³פ' ראה יג, ט.

⁴ראה כס"מ שם

⁵יו"ד סי' ר"מ.

⁶יבמות כב, ב.

⁷פל"ט, ז.

⁸קידושין לג, ב.

⁹שם ה"ד - הובא בטור שם.

¹⁰ואזיל לשיטת דס"ל (שחייב בכבוד אביו גם כשהוא רשע) כי בכיבוד או"א אין נפק"מ המעלות והדרגות וכו'. [ויומתק עפ"י

המבואר בחסידות, דשייכות אב ובן - זוהי שייכות עצם עם עצם, ולא תשתנה ע"י שינוי הגילויים וכו'].

¹¹קידושין שם (סנ"ז) - הובא בטור שם.

...ועל פי זה יש לבאר הטעם ש"הניחו זקן כו", כי תרח היה בדרגת תלמידו של אברהם - שהרי תרח היה תחילה עובד עבודה זרה, ו"אחד היה אברהם"¹², אברהם היה היחיד שלימד את כל בני דורו (ותרח בכללם) אחדות ה' - ולכן מובן למה "הניחו זקן כו"¹³, כמו מהר"ם מרוטונבורג ש"לא הקביל פני אביו ולא רצה שאביו יבוא אליו".

וזוהי כוונת רש"י בתיבות "קראו הכתוב מת" - דכיון שהיה במדריגה תחתונה ביותר ממדריגת אברהם, לכן "קראו הכתוב מת" לגבי אברהם, וכלשון הזוהר¹⁴ "מאן דנחית מדרגיה אקרי מית".

...וזוהו מה שאומר רש"י "שלא יהא הדבר מפורסם": (א) שלא יהא הדבר מפורסם באופן שיאמרו לא קיים כו'. (ב) שלא יהא הדבר - המצב [מצבו של תרח שהיה בדרגת תלמידו של אברהם, שזוהי גנותו של תרח]; התורה לא רצתה לכתוב בפירוש (בפרסום) גנותו של תרח, וכתבה רק ברמז¹⁵.

קטע משיחת ש"פ לך לך, י"א מרחשון, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשכ"ה ח"א ע' 226

¹² יחזקאל לג, כד.

¹³ וע"ד מש"כ בב"ח שמכאן מקור לדעת הרמב"ם, לדעת התנחומא. ולפי' זה אדרבה מכאן מקור לדעת מהר"ם שהיא אליבא

דדעת הטור.

¹⁴ ח"ג קלה, ב. וראה בהנסמן באג"ק ח"ב ס"ע ד.

¹⁵ או יאמר בענין "שלא יהא הדבר מפורסם כו" ויאמרו לא קיים: "באם לא הי' מקדים הכתוב מיתתו של תרח ליציאתו של אברם הי' בא' משתי פנים: או שהי' צ"ל כתוב (באיזה מקום) בפירוש (ומפורסם עי"ז) גנותו של תרח, ואז הי' הדבר מפורסם לכל", או שלא הי' כתוב הנ"ל ואז "יאמרו לא קיים כו". (והוא"ו ("ד"ויאמרו") בא לחלק, והוא כמו "או שיאמרו". וע"ד פירוש רש"י כאן: "ועוד שהרשעים", שהוא הוספת פירוש אחר הפכי).

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה